

Xenéfanés z Kolofónu

Fragmenta DK 21 B

ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ ΕΛΕΓΕΙΑΙ

B 1 = Athénaios, Deipnosophistae XI, 7 Kaibel; p. 462c

Ted' jest podlaha síně už čistá a čisté jsou ruce
 všechny a poháry též. Věnci nás ovíjí hoch,
 líbezně vonnou myrhu zas jiný podává v misce.
 Měsidlo stojí zde, veselí libé je v něm;
 čeká i jiné víno, jež slibuje trvalou věrnost,
 ve džbánech, sladké jak med, nabízí vonný svůj květ.
 Kadidlo svatou vůni už rozlévá ve středu našem.
 Vody chladivý mok, sladký a čistý, je tu.
 Předložen nahnědlý chléb a stůl již důstojný čeká,
 na stole sýra tíž, hustý a lahodný med.
 Uprostřed stojí oltář a květy je ozdoben celý.
 Veselí, radostný ples domem se rozléhá kol.
 Nejdříve chválit boha se sluší rozumným mužům,
 zbožnou modlitbou tichou, čistými slovy ho ctít.
 Po řádné úlitbě pak a prosbě, by po právu jednat
 dovedli, poněvadž to první má modlitbou být,
 není už hříchem tolik as pít, co sneseš, bys mohl –
 nejsi-li příliš stár – bez sluhy k domovu jít.
 Toho z mužů je třeba chválit, kdo napiv se, vyjevuje řádně,
 jak získat paměť a sílu pro zdatnost.
 Ne však toho, kdo boje Titánů, Gigantů,
 nebo Kentaurů opěvuje, výplody minulých dob,
 prudké sváry, ze kterých není žádný užitek.
 Bohy však na mysli mít, je dobré vždy.

νῦν γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἀπάντων
 καὶ κύλικες· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεῖ στεφάνους,
 ἄλλος δ' εὐῶδες μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει·
 κρατὴρ δ' ἔστηκεν μεστὸς εὐφροσύνης,
 ἄλλος δ' οἶνος ἔτοιμος, ὃς οὐποτε φησι προδώσειν,

μείλιχος ἐν κεράμοισ' ἄνθος ὀζόμενος·
 ἐν δὲ μέσοισ' ἀγνήν ὀδμήν λιβανωτὸς ἴησι·
 ψυχρὸν δ' ἔστιν ὕδωρ καὶ γλυκὺ καὶ καθαρὸν·
 πάρεκνινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρῆ τε τράπεζα
 τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθομένη·
 βωμὸς δ' ἄνθεσιν ἂν τὸ μέσον πάντη πεπύκασται,
 μολπὴ δ' ἀμφὶς ἔχει δώματα καὶ θαλίη.
 χρῆ δὲ προῶτον μὲν θεὸν ὑμνεῖν εὐφρονας ἄνδρας
 εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις·
 σπείσαντας δὲ καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι
 πρήσσειν ἅταυτα γὰρ ὧν ἔστι προχειρότερον·
 οὐχ ὕβρις πίνειν ὅπόσον κεν ἔχων ἀφίκιοι
 οἴκαδ' ἄνευ προπόλου μὴ πάνυ γηραλέος.
 ἀνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον ὅς ἐσθλὰ πίων ἀναφαίνει,
 ὥς οἱ μνημοσύνη καὶ τόνος ἀμφ' ἀρετῆς,
 οὔτι μάχας διέπων Τιτῆνων οὐδὲ Γιγάντων
 οὐδέ [τε] Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,
 ἢ στάσιας σφεδανάς, τοῖσ' οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι·
 θεῶν [δὲ] προμηθεῖην αἰὲν ἔχειν ἀγαθόν.

B 2 = Athénaios, Deipnosophistae X, 6 Kaibel; p. 413f

(...)

ταῦτ' εἴληφεν ὁ Εὐριπίδης ἐκ τῶν τοῦ Κολοφωνίου ἐλεγείων Ξενοφάνους οὕτως
 εἰρηκότος·

(překlad: F. Stiebitz z: Nejstarší řecká lyrika, Praha 1981, s. 106, upraveno)

Jestliže rychlostí nohou kdos ve hrách vítězství získal
 anebo pentathlem tam, kde Díův posvátný háj
 u Písu v Olympii se prostírá, nebo snad v křížku,
 vyhrál-li pěstní boj za četných bolestných ran,
 nebo ten strašný zápas, jenž pankration se zve;
 snad by v něm občanů zrak slavného hrdinu zřel,
 snad by i při slavnostech on čestné obdržel křeslo,

snad by ho živit dal na vlastní útraty stát,
 snad by mu dal též dar, jenž by mu byl památkou vzácnou;
 že by to snad měl i ten, kdo koně řídit umí.
 Není však toho hoden jak já! Neb nad sílu mužů
 lepší i nad koní běh je naší moudrosti dar.
 Avšak o této věci se soudívá nadmíru slepě,
 je to však zvrácená věc, sílu i nad moudrost klást.
 Je-li přec v obci muž, jenž vyniká v zápase pěstním,
 zná-li snad paterý boj, zná-li v křížku se bít,
 nebo má rychlé nohy, což zvláštní požívá slávy
 z toho, co silný muž závodech dokáže kdy,
 tím se nezlepší stát, tím nevzniknou mu lepší řády;
 velice malý to zisk pro obec, jestliže kdo
 na březích Písu si získá vítězný vínek.
 Vždyť přece taková věc nečiní tučnějším stát.

ἀλλ' εἰ μὲν ταχυτῆτι ποδῶν νίκην τις ἄροιτο
 ἢ πενταθλεύων, ἔνθα Διὸς τέμενος
 παρ Πίσασο· οἷσ' ἐν Ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαιῶν
 ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινόεσσαν ἔχων,
 εἴτε τι δεινὸν ἄεθλον ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
 ἀστοῖσιν κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν
 καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροιτο
 καὶ κεν σῖτ' εἴη δημοσίων κτεάνων
 ἐκ πόλεως καὶ δῶρον ὃ οἱ κειμήλιον εἴη·
 εἴτε καὶ ἵπποισιν, ταῦτά κε πάντα λάχοι
 οὐκ ἐὼν ἄξιος ὡσπερ ἐγώ. ῥώμης γὰρ ἀμείνων
 ἀνδρῶν ἢδ' ἵππων ἡμετέρη σοφίη.
 ἀλλ' εἰκῆι μάλα τοῦτο νομίζεται, οὐδὲ δίκαιον
 προκρίνειν ὥμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης.
 οὔτε γὰρ εἰ πύκτης ἀγαθὸς λαοῖσι μετεῖη
 οὔτ' εἰ πενταθλεῖν οὔτε παλαισμοσύνην,
 οὐδὲ μὲν εἰ ταχυτῆτι ποδῶν, τόπερ ἐστὶ πρότιμον
 ῥώμης ὅσσοι ἀνδρῶν ἔργ' ἐν ἀγῶνι πέλει,
 τοῦνεκεν ἂν δὴ μᾶλλον ἐν εὐνομίῃ πόλις εἴη.
 σμικρὸν δ' ἂν τι πόλει χάσμα γένοιτ' ἐπὶ τῶι,
 εἴ τις ἀεθλεύων νικῶι Πίσασο παρ' ὄχθας·

οὐ γὰρ πιαίνει ταῦτα μυχοὺς πόλεως.

B 3 = Athénaios, Deipnosophistae XII, 31 Kaibel; p. 526a

Fylarchos pravil, že Kolofónští původně žili stroze. Vlivem přátelství a spojenectví s Lýdy však později uvykli rozmařilosti. Upravovali si vlasy zlatými šperky, jak říká i Xenofanés:

U Lýdů poznali rozmar, jenž k žádnému prospěchu není,
v době, kdy nevládla nad nimi ještě tyrannis zlá.

Na agoře se oni celí v purpuru scházeli,
přitom jejich celkový počet byl nejméně tisíc;
vznešení, s volnými vlasy, jež v slunci se úpravně leskly,
dovedně připravená mast jim dávala vůni.

Κολοφώνιοι δ', ὡς φησι Φύλαρχος (F GrHist. 81 F 66; II, 184), τὴν ἀρχὴν ὄντες σκληροὶ ἐν ταῖς ἀγωγαῖς, ἐπεὶ εἰς τρυφὴν ἐξώκειλαν πρὸς Λυδοὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι, προήρισαν διησκημένοι τὰς κόμας χρυσῶι κόσμωι, ὡς καὶ Ξενοφάνης φησὶν·

ἀβροσύνας δὲ μαθόντες ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννίης ἦσαν ἄνευ στυγερῆς,
ἦρισαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε' ἔχοντες,
οὐ μείους ὥσπερ χίλιοι εἰς ἐπίπαν,
αὐχαλέοι, χαίτησιν ἀγάλμενοι εὐπρεπέεσσιν,
ἀσκητοῖσ' ὀδμὴν χρίμασι δευόμενοι.

B 4 = Pollux, Onomasticon IX, 83, 6-10

Bud' první razil peníze Feidón Argejský, nebo snad Démodiké Kymaiská, která byla spřátelena s fryžským Midasem, (...) nebo Erichthonios a Lykos Athéňanům anebo snad Lýdové; jak říká Xenofanés.

εἴτε Φεῖδων πρῶτος ὁ Ἄργεῖος ἔκοψε νόμισμα εἴτε Δημοδίκη ἢ Κυμαία συνοικήσασα Μίδαι τῶι Φρυγί (παῖς δ' ἦν Ἄγαμέμνονος Κυμαίων βασιλέως) εἴτε Ἀθηναίοις Ἐριχθόνιος καὶ Λύκος, εἴτε Λυδοί, καθά φησι Ξενοφάνης.

Cfr. Hérodotos, Historiae I, 94:

Lýdové totiž jako první z lidí, nakolik víme, používali mince ražené ze zlata a stříbra. (..)

Λυδοὶ γὰρ δὴ καὶ πρῶτοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ
κοψάμενοι ἐχρήσαντο.

B 5 = Athénaios, Deipnosophistae XI, 18, 3 Kaibel; p. 782a

Tak nikdo nechystá nápoj, že víno dá do číše první,
nýbrž nejprve vodu a na ni lahodný mok.

οὐδέ κεν ἐν κύλικι πρότερον κεράσειέ τις οἶνον
ἐγχεάσ, ἀλλ' ὕδωρ καὶ καθύπερθε μέθυ.

B 6 = Athénaios, Deipnosophistae IX, 6, 20 Kaibel; p. 368e

Xenofanés z Kolofónu v *Elegiích* říká:

Šunku z kůzlete poslals, však sám sis vzal tučného býka
obrostlou stehenní kost: čestný to pro muže dar,
jehož sláva se rozšíří Řeckem a nesejde nikdy,
dokavad řeckých pěvců na světě bude žít rod.

Ξενοφάνης δ' ὁ Κολοφώνιος ἐν τοῖς ἐλεγείοις φησί·
πέμψας γὰρ κωλῆν ἐρίφου σκέλος ἤραο πῖον
ταύρου λαρινοῦ, τίμιον ἀνδρὶ λαχεῖν,
τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἐφίξεται οὐδ' ἀπολήξει,
ἔστ' ἂν ἀοιδάων ἦι γένος Ἑλλαδικῶν.

B 7 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 36

Pýthagorovo přecházení od jednoho ke druhému dosvědčuje i Xenofanés v elegii, která začíná takto:

Nyní však přejdu k jiné řeči, ukážu cestu.

O něm samotném pak říká, že se to s ním má takto:

Když jednou procházel kolem týraného štěněte,
měl nad ním lítost a pronesl tento výrok:

„Ustaň a už je netluč, vždyť je to duše muže, přítele,
kterou jsem rozpoznal, slyše, jak zazněla.”

περὶ δὲ τοῦ ἄλλοτε ἄλλον γεγενῆσθαι Ξενοφάνης ἐν ἐλεγείαι προσμαρτυρεῖ, ἥς ἀρχή

νῦν αὖτ' ἄλλον ἔπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον.

ὁ δὲ περὶ αὐτοῦ φησιν, οὕτως ἔχει

καί ποτέ μιν στυφελιζομένου σκύλακος παριόντα

φασὶν ἐποικτῖραι καὶ τόδε φάσθαι ἔπος·

ἴπαῦσαι μηδὲ ῥάπιζ', ἐπεὶ ἦ φίλου ἀνέρος ἐστὶν

ψυχῇ, τὴν ἔγνω φθεγξαμένης αἰών'.

B 8 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 18, 19

(...)

Roků šedesát sedm už nechává tu moji mysl
po celé helénské zemi pobíhat hned sem, hned tam.
Od mého narození je dvacet pět roků, co přišli
Médové, pokud však sám dovedu pravdu vám říct.

μακροβιώτατός τε γέγονεν [Ξενοφηνάνης], ὡς που καὶ αὐτός φησιν·

ἤδη δ' ἑπτὰ τ' ἔασι καὶ ἑξήκοντ' ἐνιαυτοὶ

βληστρίζοντες ἐμὴν φροντίδ' ἀν' Ἑλλάδα γῆν·

ἐκ γενετῆς δὲ τότε ἦσαν ἑείκοσι πέντε τε πρὸς τοῖς,

εἴπερ ἐγὼ περὶ τῶνδ' οἶδα λέγειν ἐτύμως.

B 9 = Etymologicum Gentium, s. v. *géras*

Více byl zbavený sil, nežli je zestárlý muž.

ἀνδρὸς γηρέντος πολλὸν ἀφαιρούτερος.

ΣΙΛΛΟΙ;

B 10 = Héródíanos Alex., Peri dichr.; p. 296, 6 (Cr. An. Ox. III)

Odedávna se potom všichni učili u Homéra (...),
totiž že bohové jsou velmi špatní.

ἐξ ἀρχῆς καθ' Ὅμηρον ἐπεὶ μεμαθήκασι πάντες ...

B 11 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos IX, 193

To všechno bohům přiřkli Homér a Hésiodos,
co u lidí je potupou a hanbou,
že kradou, cizoloží a že se navzájem podvádějí.

πάντα θεοῖσ' ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ' Ἡσίοδος τε,
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνειδέα καὶ ψόγος ἐστίν,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

B 12 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos I, 289

Podle Xenofana Kolofónského Homér a pak Hésiodos
velice mnoho mluvili o nemravných činech bohů,
že kradou, cizoloží a navzájem se podvádějí.

Kronos je totiž pro něho blaženým životem. Prý se říká, že potomci vyklestí otce, jako když Zeus, Kronův syn, odňal Kronovi vládu a „vrhnul jej pod zem a pod vlnivé moře“ (*Ilias* XIV, 204).

Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη
ὡς πλεῖστ(α) ἐφθέγγξαντο θεῶν ἀθεμιστία ἔργα,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

Κρόνος μὲν γὰρ ἐφ' οὗ τὸν εὐδαίμονα βίον γεγονέναι λέγουσι τὸν πατέρα
ἠνδροτόμησε καὶ τὰ τέκνα κατέπιεν Ζεὺς τε ὁ τούτου παῖς ἀφελόμενος αὐτὸν τῆς
ἡγεμονίας 'γαίης νέρθε καθεῖσε' (X, 204).

B 13 = Gellius, Noctes Atticae III, 11

Někteří psali, že Homér byl starší než Hésiodos, mezi nimi například Filochoros a Xenofanés, jiní zase, že mladší.

alii Homerum quam Hesiodum maiorem natu fuisse scripserunt, in quibus Philochorus (fr. 54b; FHG I, 393) et Xenophanes, alii minorem.

B 14 = Kléméns Alexandrijský, Stromata V, 109 (po B 23)

Smrtelníci ale míní, že bohové se rodí,
že mají jejich oděv i hlas a postavu.

ἀλλ' οἱ βροτοὶ δοκέουσι γεννᾶσθαι θεούς,
τὴν σφετέρην δ' ἐσθῆτα ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

B 15 = Kléméns Alexandrijský, Stromata V, 110 (po B 14)

Kdyby ovšem voli, [koně a] lvi měli ruce,
kdyby mohli rukama kreslit a dovršovat díla jako lidé;
pak by koně koním a voli zase volům podobné
tak kreslili podoby bohů a tvořili těla taková,
jakou [každí] právě sami mají postavu.

ἀλλ' εἰ χεῖρας ἔχον βόες [ἵπποι τ'] ἢ λέοντες
ἢ γράψαι χεῖρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἄπερ ἄνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι βόες δέ τε βουσὶν ὁμοίως
καὶ [κε] θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποίουν
τοιαῦθ' οἷόν περ καὶ τοὶ δέμας εἶχον [ἕκαστοι].

B 16 = Kléméns Alexandrijský, Stromata VII, 22

Řekové si představují, že bohové jsou antropomorfní a že mají i lidské emoce. Jejich podoby malují každí podobné sobě, jak pravil Xenofanés:

Aithiopové ploskonosé a tmavé,

Thrákové zase rusovlasé a modrooké.

Ἕλληνες δὲ ὥσπερ ἀνθρωπομόρφους οὕτως καὶ ἀνθρωποπαθεῖς τοὺς θεοὺς
ὑποτίθενται, καὶ καθάπερ τὰς μορφὰς αὐτῶν ὁμοίας ἑαυτοῖς ἕκαστοι
διαζωγραφοῦσιν, ὡς φησιν ὁ Ξενοφάνης·

Αἰθίοπες τε [θεοὺς σφετέρους] σιμοὺς μέλανάς τε
Θρηϊκῆς τε γλαυκοὺς καὶ πυρροὺς [φασὶ πέλεσθαι].

Dielsova rekonstrukce:

Aithiopové [si bohy představují] ploskonosé a tmavé,
Thrákové zase [je mají za] modrooké a rusovlasé.

B 17 = Scholia Aristof. Equ. 408 (cfr. Hesychios, s. v. *bakchos*)

Na bakchy (...), větve, které nesou mystové, upomíná Xenofanés v Silloi:

Jsou pak [bakchy] z jedle hustě kolem domu.

βάκχους ... τοὺς κλάδους, οὓς οἱ μύσται φέρουσι. μέμνηται δὲ Ξενοφάνης ἐν Σίλλοις·
ἔστᾱσιν δ' ἐλάτης [βάκχοι] πυκινὸν περὶ δῶμα.

B 18 = Stobaios, Anthologium I, 8, 2

Bohové neukázali smrtelníkům všechno,
nýbrž když časem hledají, naleznou lepší.

οὗτοι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖσ' ὑπέδειξαν,
ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.

B 19 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 23

Zdá se, že podle některých se Thalés jako první zabýval astronomií a zatměními Slunce, a že takovou změnu předpověděl, jak praví Eudémos v Dějinách astronomie, pročez ho obdivují jak Xenofanés, tak Hérodotos.

δοκεῖ δὲ κατὰ τινὰς πρῶτος ἀστρολογῆσαι καὶ ἡλιακὰς ἐκλείψεις καὶ τροπὰς προειπεῖν, ὡς φησὶν Εὐδήμος ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀστρολογουμένων ἱστορίαι (fr. 94 Speng., cfr. 11 A 5), ὅθεν αὐτὸν καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἡρόδοτος θαυμάζει.

B 20 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 111

Epimenidés prý žil, jak říká Xenofanés, 154 let. (...)

ὡς δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἀκηκοέναι φησί, τέτταρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν [ἔτη βιώσασκεν Ἐπιμενίδην].

B 21 = Scholia Aristophan. Pac. 697

(...) Pročež Xenofanés prohlásil Simónida za skrbníka.

ὁ Σιμωνίδης διεβέβλητο ἐπὶ φιλαργυρίαι (...) χαριέντως δὲ πάνυ τῷ αὐτῷ λόγῳ διέσυρε (β τοῦ ἰαμβοποιοῦ) καὶ μέμνηται ὅτι μικρολόγος ἦν. ὅθεν Ξενοφάνης κίμβικα αὐτὸν προσαγορεύει. (Cfr. A 22.)

B 21a = Scholia Homer. Oxyrh.1087, 40 (Ox. Pap. VIII, p. 103)

O Eryku (o městě Eryx) je u Xenofana v pátém spise *Silloi*.

τὸ Ἔρυκος παρὰ Ξενοφάνει ἐν ε Σίλλων.

ΠΑΡΩΙΔΙΑΙ;

B 22 = Athénaios, Epitom. II, p. 54e

(...)

Toto je třeba vyprávět u ohně v zimní čas,
zabořený v měkkém lehátku a nasycený,
popíjet sladké víno a přikusovat víkev:

Člověče rozmilý, kdo jsi a odkud, kolikpak je ti let?
Kolik ti bylo, když Médové přišli?

Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐν Παρωιδίαις·

πὰρ πυρὶ χρὴ τοιαῦτα λέγειν χειμῶνος ἐν ὥρῃ
ἐν κλίνῃ μαλακῇ κατακείμενον, ἔμπλεον ὄντα,
πίνοντα γλυκὺν οἶνον, ὑποτρῶγοντ' ἐρεβίνθους·
'τίς πόθεν εἷς ἀνδρῶν, πόσα τοι ἔτε' ἐστί, φέριστε;
πηλίκος ἦσθ', ὅθ' ὁ Μῆδος ἀφίκετο;'

ΠΕΡΙ ΦΥΣΣΕΩΣ;

B 23 = Kléméns Alex., Stromata V, 109

Xenofanés z Kolofónu učí, že Bůh je jeden a netělesný:

Jeden bůh, největší před bohy a lidmi,
není smrtelníkům podobný postavou ani myšlenkou.

Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος διδάσκων ὅτι εἷς καὶ ἀσώματος ὁ θεὸς ἐπιφέρει (crf. A 30)·

εἷς θεός, ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
οὔτι δέμας θνητοῖσιν ὁμοίος οὐδὲ νόημα.

B 24 = Sextos Empirikos, Adversus mathematicos IX, 144 (Xen. A 1)

Celý zří, celý myslí, celý také slyší.

οὔλος ὄραϊ, οὔλος δὲ νοεῖ, οὔλος δέ τ' ἀκούει.

B 25 = Simplikios, In Physica 23, 19 (A 31, 9)

Nýbrž zcela bez námahy rozvahou myslí vším otřásá.

ἀλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

B 26 = Simplikios, In Physica 23, 10 (A 31, 7)

Stále v tomtěž trvá, aniž se hýbe,
ani mu nepřisluší odcházet jindy jinam.

αἰεὶ δ' ἐν ταύτῳ μίμνει κινούμενος οὐδέν
οὐδὲ μετέρχεσθαί μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ.

B 27 = Áetios IV, 5 (cfr. A 36 /2)

Neboť všechno je ze země a k zemi také cílí.

ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

B 28 = Achilleus Tatios, Isagoga excerpta 4, 69; p. 34, 11 Maass (cfr. A 32; A 33, 3)

U nohou je vidět mez země, dosahující sem nahoru,
stýká se zde vzduchem, zatímco dolní mez ubíhá k bezmeznu.

γαίης μὲν τόδε πειρασ ἄνω παρὰ ποσσὶν ὄραται
ἤερι προσπλάζον, τὸ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἴκνεῖται.

B 29 = Simplikios, In Physica 188, 32 (cfr. A 29)

Země a voda je všechno, co se rodí a roste.

γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ἐσθ' ὅσα γίνοντ(αι) ἡδὲ φύονται.

B 30 = Áetios III, 4, 4; Schol. Genav ad F 196 (cfr. A 46)

Xenofanés v básni *O přírodě*:

Moře je pramenem vody, pramenem větru.

Vždyť kdyby nebylo velkého moře,
 [nerodila by se] v mracích [větrem vyvanutých],
 ani v proudění řek, ani jako dešťová voda;
 avšak to velké moře je rodičem mraků a větrů i řek.

Ξενοφάνης ἐν τῷ Περι φύσεως·

πηγή δ' ἐστὶ θάλασσο(α) ὕδατος, πηγή δ' ἀνέμοιο·
 οὔτε γὰρ ἐν νέφεσιν [γίνοιτό κε ἰς ἀνέμοιο
 ἐκπνεΐοντος] ἔσωθεν ἄνευ πόντου μεγάλοιο
 οὔτε· οαὶ ποταμῶν οὔτ' αἰ[θέρος] ὄμβριον ὕδωρ,
 ἀλλὰ μέγας πόντος γενέτωρ νεφέων ἀνέμων τε
 καὶ ποταμῶν.

B 31 = Hérakleitos Stoikos, Alleg. Hom. c. 44 (Etymol., s. v. ὑπερίων)

Slunce, vynýšené nad zemí a též hřející.

ἡέλιός θ' ὑπεριέμενος γαῖάν τ' ἐπιθάλων.

B 32 = Schol. BLT Eust. ad Hom. L 27

Ta, kterou nazývají *Iris* (Duha), je oblak, a to tak obdařený,
 že je napohled purpurový, nachový i žlutý.

ἦν τ' Ἴριν καλέουσι, νέφος καὶ τοῦτο πέφυκε,
 πορφύρεον καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ἰδέσθαι.

B 33 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos X, 314

Vždyť jsme všichni zrozeni ze země a také z vody.

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

B 34 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos. VII, 49, 110.
Plútarchos, Quomodo adolescens poetas audire debeat 17e.

A žádný muž nevěděl a ani nebude vědět
jasně o bozích, ani o tom, o čem všem mluvím.
A pokud by i náhodou vyřknul to, co je dokonalé,
sám by stejně nevěděl: Na všem totiž spočívá zdání.

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὐτις ἀνήρ ἴδεν οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

B 35 = Plútarchos, Symposium IX, 7; 746b

Necht' se zdá, že se toto podobá skutečnému ...
(Verze překladu: Necht' se zdá, že se tyto věci podobají pravdě.)

ταῦτα δεδοξάσθω μὲν εἰκότα τοῖς ἐτύμοισι ...

B 36 = Héródíanos Alex., Peri dichr. 296, 9

Kterékoliv [věci] se však smrtelným projeví ke spatření ...

ὅπποσα δὴ θνητοῖσι πεφήνασιν εἰσοράσθαι ...

B 37 = Héródíanos Alex., Περι μον. λέξ. 30, 30

A v některých jeskyních se řine dolů voda.

καὶ μὲν ἐνὶ σπεάτεσσί τεοῖς καταλείβεται ὕδωρ.

B 38 = Héródíanos Alex., *Peri monérús lexeós*; p. 41, 5

Kdyby bůh nestvořil žlutavý med,
zdály by se nám fiky být o mnoho sladší.

εἰ μὴ χλωρὸν ἔφυσε θεὸς μέλι, πολλὸν ἔφασκον
γλύσσονα σῦκα πέλεσθαι.

B 39 = Pollux, *Onomasticon* VI, 46

(...) v básni *O přírodě* Xenofanés vynášel třešeň.

κέρασον τὸ δένδρον ἐν τῷ Περι φύσεως Ξενοφάνους εὐρών.

B 40 = *Etymologicum Gentium*, s. v. *brotachon ton batachon*

(...) [o žábách, jak říká Aristofanés, je] i u Xenofana.

Ἴωνες [καὶ Ἀριστοφάνης φησὶ] καὶ παρὰ Ξενοφάνει.

B 41 = Tzetzés, *Ad Dion. Perieg.* V, 940; p. 1010 Bernhardy

(...) Mezi spisovatele *Silloi* patří Xenofanés, Tímón a další. (...)

περὶ τῶν εἰς ῥος κανῶν [σιρός] σιλλογράφος δέ τις τὸ σι μακρὸν γράφει
τῷ ῥῶ, δοκεῖ μοι, τοῦτο μηκύνας τάχα.
σιλλογράφος νῦν ὁ Ξενοφάνης ἐστὶ καὶ ὁ Τίμων καὶ ἕτεροι.

B 42 = Héródíanos Alex., *Peri monérús lexeós* 7, 11

(...)

A zatoužil by mladík po mladé služce.

καὶ παρὰ Ξενοφάνει ἐν δῶι Σίλλων·
καί [κ'] ἐπιθυμήσειε νέος νῆς ἀμφιπόλοιο.

B 45 = Schol. Hippocr. ad Epid. I, 13, 3 (Nachmanson, Erotian. p. 102, 19)

[Výklad slova] *blétrismos*, vržení: vyhnání. Někteří tomu připisují bakchický význam. V některých opisech pak nacházíme *blétrismos*, bez s. Opravdu to však znamená vržení, ježto i Xenofanés z Kolofónu praví:

Já se pak vrhal sem a tam, vydávaje se od města k městu;
místo toho, aby řekl, že byl vyhnán.

βληστρισμός· ὁ ῥιπτασμός·
οὕτω Βακχεῖος τίθησιν· ἐν ἐνίοις δὲ ἀντιγράφοις εὗρομεν βλητρισμὸν χωρὶς τοῦ σ.
ὄντως δὲ τὸν ῥιπτασμὸν σημαίνει, καθὼς καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος φησιν·
ἐγὼ δὲ ἐμαυτὸν πόλιν ἐκ πόλεως φέρων ἐβλήστριζον
ἀντὶ τοῦ ἐρριπταζόμεν.